

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Katedra divadelní vědy

Oponentský posudek bakalářské diplomní práce Zdeňky Valečkové *Dramatika Enzo Cormanna v kontextu současného francouzského psaní pro divadlo*

Oponent: Doc. Mgr. Martin Pšenička, Ph.D.

Zdeňka Valečková se ve své bakalářské práci rozhodla představit jednu z osobností současného francouzského psaní pro divadlo, Enzo Cormanna – dramatika, herce, hudebníka a pedagoga. Svou prací současně zveřejňuje svůj zájem o francouzskou divadelní kulturu, se kterou se blíže seznámila v průběhu zahraniční stáže ve Francii a již se v rovině produkční zabývala i jako členka týmu organizujícího v našem prostředí ojedinělý festival francouzského divadla a dramatu *Sněž tu žábu*. Produkční a propagační zájem autorky je v práci znatelný a v jistém smyslu převažuje zájmu „vědeckému“ či „akademickému“, jakkoli jsou hranice mezi oběma světy prostupné, resp. by prostupné do jisté míry měly být.

Valečková se v úvodní části pojmenované „Historicko-literární kontext“ snaží ve stručnosti seznámit čtenáře s institucionálním, kulturně-politickým a částečně i uměleckým či literárním kontextem tvorby Enzo Cormanna. Pomáhá si několika pracemi. Nejvíce se obrací na studie Daniely Jobertové a publikaci francouzského herce, dramatika a režiséra Clauda Confortése (již zesnulého v r. 2016, autorka uvádí pouze datum narození). Pro čtenáře tolik neseznámeného s francouzskou divadelní kulturou jde o přehled stručný, řekněme orientační, pro účely bakalářské práce ale možná stručný až příliš. Bohužel – a to je dle mého soudu základní nedostatek práce – nejde autorka příliš do hloubky, neanalyzuje, nesrovnává s jinými autory, spíše na základě omezeného výběru sekundární literatury o kontextu elementárně informuje. Nesnižuji tím nijak její znalost zvoleného tématu, pouze mi zde chybí cosi, co bych nazval vyššími nároky, které by kladla autorka sama sobě a současně i čtenáři. Nicméně základní kontury určující tvorbu nejen Enzo Cormanna jsou představeny a

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Katedra divadelní vědy

autorka tak přinejmenším splňuje to, co si předsevzala již v samotném názvu práce, tedy zasazení Cormannovy tvorby do širších souvislostí.

V další části – „Divadelní řemeslník Cormann“ – přechází Zdeňka Valečkové k jádru své práce. V této podkapitole se krátce zastavuje u Cormannovy pedagogické činnosti. Cenné, i když opět spíše synopticky informativní, jsou zmínky o jeho románové tvorbě a hraničních, literárně-hudebně-divadelních *jazz poems*, jichž není Cormann pouze autorem, ale i interpretem (mimochodem autorka zmiňuje v pozn. 36 francouzské divadelní specifikum, které se skrývá pod pojmem *homme de théâtre*, tedy komplexní divadelník, který podle ní v naší divadelní kultuře chybí – nelze toto specifikum v jistém smyslu spatřovat v rozmanitém proudu autorského divadla, které má u nás hluboké kořeny?). Jazzovým básním je věnován největší prostor (cca 5 stran), což není dáno výraznějším analytickým zacílením, ale rozsáhlejšími citacemi, které ovšem zaznívají pouze ve francouzském originále a poněkud tak narušují informativní a osvětový ráz práce. Běžně u prací, které pracují s cizojazyčnými texty, vyžadujeme překlady do češtiny, a to i u citací v angličtině, které jsou pro většinu čtenářů daleko přístupnější. Autorka bohužel – až na výjimky – nepřekládá ani názvy Cormannových prací a v hlavním textu neuvádí rok vzniku (uvádí pouze rok vydání v bibliografickém údaji). Orientaci v Cormannově tvorbě by velmi usnadnilo, i když jde o problém spíše okrajový a snadno odstranitelný.

Ve třetí, závěrečné části práce přechází Zdeňka Valečková k tvorbě Enzo Cormanna, již autorka souhrnně nazývá „texty pro divadlo“. V těchto pracích sleduje Valečková dvě základní tematicko-motivické linie – politicko-válečnou a inspiraci nonkonformními jedinci –, které dokládá na několika symptomatických textech (pečlivěji se věnuje čtyřem, nejvíce pak *Tojours l'orage* [Stále bouří, 1997]). Samostatně, i když velmi stručně se pak věnuje formálnímu členění Cormannových textů pro divadlo a postavám.

V kapitole zabývající se tématem války autorka představuje čtyři texty. Opět ale bohužel nejde o analýzu textů. Spíše lze autorčin postup nazvat zhuštěným popisem, který ale nemá nic společného s navrženou antropologickou metodou Clifforda

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Katedra divadelní vědy

Geertze. Jedná se spíše o soupis kratších synopsí, v nichž chce Valečková vyhmátnout jádro každého z textů. Na takovémto postupu by nebylo nic špatného, pokud připustíme, že jde autorce především o to seznámit potenciální zájemce s tvorbou francouzského autora (mimořádně byl jedním z hostů Měsíce autorského čtení v r. 2010 v Brně). Problém ovšem nastává ve chvíli, kdy se elementární popis stává poněkud nesrozumitelným a znejistěný čtenář je donucen dohledávat informace na jiných místech, aby zjistil, zda je chyba na jeho přijímači či nikoli. Na mysli mám část bakalářské práce, v níž představuje autorka text *Toujours l'orage*, jenž překládá jako *Stále bouří* (do slovenštiny přeložen jako *Búrka trvá*). Autorka hru popisuje jako „nepřívětivý rozhovor slavného vídeňského herce, ukrývajícího se už dvacet let před světem na francouzském venkově, a současné režisérské hvězdy, Nathana Goldringa“ (s. 27), sdělí nám, proč se rozhovor děje (Goldring vyhledal Steinera, aby hrál v jeho nové inscenaci *Krále Leara*), seznámí nás s faktem, že Steiner utekl při páté repríze *Makbetha* z Burgtheatru a že hra postupně rozkrývá záhadný Steinerův osud, jehož rozklíčování spočívá v koncentračním táboře v Terezíně. Proč v Terezíně se ale nedozvíme. Hádanka, o níž je řeč, zůstává nevyřešena. Autorka zůstává pouze u zmínky o blíže neidentifikovatelném hříchu a vině. Zcela zmatený čtenář, který je navíc zpraven autorkou o tom, že se zde pracuje se jmény jako František Zelenka, zkrátka tápe a hledá... A nachází odpověď např. v čerstvě vydané knize Gena Plunka *Holocaust Theater: Dramatizing Survivor Trauma and Its Effects on the Second Generations* (Routledge, 2018), který hře věnuje bezmála šest stran. Zde zjišťuje, že Theo Steiner byl jako dvaadvacetiletý deportován se svými rodiči do Terezína, kde sehrál krom jiného vynikajícím způsobem postavu Edgara v *Králi Learovi*, čímž učaroval veliteli tábora Karlu Rahmovi, jenž jej následovně „zachránil“ před transportem do Osvětimi tím, že ho nechal vyškrtnout jedno jméno ze seznamu deportovaných. Steiner vyškrtl své jméno a obětoval tak mimo jiné své rodiče. Nadto – o generaci mladšího Goldringa nespojuje se Steinerem pouze jeho židovský původ, ale i smrt matky deportované do koncentračního tábora v Bergen-Belsenu. Navíc viděl Steinera v jedné ze čtyř repríz zmiňovaného *Macbetha* (vedeného v r. 1971). Téma

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Katedra divadelní vědy

holocaustu, tragického pochybení a viny tak získává postupně jasnější kontury. Bohužel tyto kontury nevycházejí z textu bakalářské práce.

Není podle mého zároveň šťastné oddělovat tematicko-motivické ohledávání od formálního popisu, protože právě v případě *Tojours l'orage* se otázky traumatu či viny v obou rovinách silně prostupují (ne náhodou Valečková v části věnované formě odkazuje především k tomuto textu prošpikovanému intertextuálními odkazy na *Krále Leara*, ale i *Macbetha* – ostatně druhý obraz hry je uvozen nikoli citací z *Leara*, nýbrž *Macbetha* – „All is but toys [II.3]). Nekončící bouře, obsažená v názvu hry, není jen metaforou, ale podle všeho (a podobně jako v *Králi Learovi*) i konkrétním scénickým elementem, který obklopuje i prostupuje jednání obou postav.

V úvodu práce Zdeňka Valečková předesílá, že se bude kromě praktické práce pro divadlo věnovat i Cormannovu esejisticko-filozofickému psaní o divadle. S výjimkou několika kratších citací není tato oblast takřka vytěžena, třebaže mohla nabízet zajímavé propojení s Cormannovou tvorbou a dotvořit tak obraz francouzského umělce. Např. v anotaci hry *Berlin ton danseur est la mort* na svých webových stránkách Cormann hovoří o „paroxysmálním realismu“. Co by to mohlo v jeho případě znamenat? Osobně by mě velmi zajímalo.

Bakalářská práce Zdeňky Valečkové na mě působí jako polotovar, nedodělek, který má potenciál být dodělkem, a to i v rovině populárně-naučného textu či kvalitně zpracovaného propagačního materiálu. Má své silné stránky v informovanosti autorky, již dokáže poměrně hladce zorientovat laického čtenáře v základních obrysech francouzského psaní pro divadlo v souřadnicích kulturní politiky a institucionálního zajištění. Slabé stránky pak spočívají v absenci hlubšího analytického zacílení, které v případě popisu *Tojours l'orage* bytní v podobě zmatečného popisu hry (která je navíc dostupná ve slovenštině). Práci i přes tyto nemalé problémy navrhuji k obhajobě se známkou dobře.

V Horoměřicích 30. srpna 2018

Martin Pšenička